

Urum Türkçesinin Türk Dili Sınıflandırmalarındaki Yeri

The Place of Urum Turkish in the Classifications of Turkish Language

Osman UYANIK*

ÖZET

Urumlar, Türkiye’de çok az tanınan Türk gruplarından biridir. Günümüzde Ukrayna’nın Donetsk bölgesi başta olmak üzere Kazakistan’ın Kentav şehrinde ve Gürcistan’da yaşamaktadırlar. Toplam nüfusları yüz binin üzerindedir

Urumlar, Ruslar tarafından Greko-Tatar olarak adlandırılmıştır. Bu adlandırmadan dolayı Türk dili lehçe grupları arasında Kıpçak grubuna dahil olduğu düşüncesi hakimdir. Ancak Türk Dili sınıflandırmalarında Urum Türkçesine bugüne kadar yer verilmemiştir.

Bu çalışmada Urum Türkçesinin ses özellikleri incelenmiştir. Dil sınıflandırmalarında, dillerin ses özellikleri sınıflandırmanın dayandığı temel noktalardandır. Urum Türkçesinin ses özellikleri incelendiğinde Oğuz grubu Türk lehçeleri ile alakası görülmüştür. Çalışmanın neticesinde Urum Türkçesinin Türk Dili sınıflandırmasındaki yeri tespit edilmiştir. Bu çalışmada, Urum Türkçesinin Güney batı (Oğuz) grubuna dahil Türkçelerden biri olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

ANAHTAR KELİMELELER

Urum Türkçesi, Türk dili sınıflandırmaları, Urumlar

ABSTRACT

The Urums are one of the Turkish Groups which are known barely in Turkey. Nowadays, they live mainly in adjacent of Azovian Region which is in Donetsk Oblast of Ukraine in present-day. They also live in Kentav City of Kazakhstan and Tsalga Plateau of Georgia. Their population is more than one hundred thousand.

The Urums have been named as Graeco-Tatars by Russian. Due to this nomenclature, their language is supposed that it is included in Kypchak Group between the dialect groups of Turkish Language. However, The Urum Turkish Language has not been mentioned in the classifications of Turkish Language so far.

In this study, phonetic properties of Urum Turkish was examined. In the classifications of a

* Yrd. Doç. Dr. Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Türkçe Öğretmenliği Bölümü Öğretim Üyesi.

language, phonetic properties are the basic point of these classifications. When the phonetic properties of Urum Turkish were analyzed, it was understood that it is related with Turkish Dialect of Oguz Group.

In the end of this study, the place of Urum Turkish has been determined in the classifications of Turkish Language. In this study, it was concluded that Urum Turkish is one of the Turkish Languages which belongs to South-West Oguz Group.

•

KEY WORDS

Urum Turkish, Classifications of Turkish Language, Urums

Urumlar

Urumlar, günümüzde farklı ülkelerde ve birbirinden çok uzak coğrafyalarda meskundurlar. Yoğun olarak Ukrayna'nın Donetsk eyaletinin Mariupol kentine bağlı yirmi dokuz köyde yaşamaktadırlar. Bu bölgenin dışında Kazakistan'ın Kentav şehrinde ve Gürcistan'da da Urum Türkleri bulunmaktadır. Urumların farklı coğrafyalarda yaşamaları onların ya etnik olarak birbirinden farklı gruplardan oluştuklarını ya da göçlerle farklı coğrafyalara savrulduklarını akla getirmektedir.

Urumlara kültürel yönden bakıldığında hepsinin aynı kültüre mensup olduğu görülmektedir. Dolayısıyla farklı etnik yapılardan geldiklerini düşünmek doğru bir yaklaşım değildir. Bütün Urumlar Ortodoks Hristiyandır ve Türkçe konuşmaktadırlar. Dil olarak da farklı coğrafyalarda yaşamalarına rağmen Türkçenin aynı şivesini kullanmaktadırlar.

Ukrayna'daki Urumların sayısını, Ukrayna'nın Kiev şehrinde tanıştığım Urum şairlerinden Valeri Kör, Viktor Borota ve Kirikiya Havana'ya sorduğumda yüz binin üzerinde olduğunu belirtmişlerdir. 1989 nüfus sayımına göre ise SSCB'de 357.975 "Grek" kökenli olduğu bunun 98.578'inin Ukrayna'da yaşadığı bunun da 45.000'inin Urum olduğu bildirilmektedir.¹ Namık Kemal Zeybek tarafından da Gürcistan'da 30.000 Urum'un yaşadığı bildirilmiştir.² Kazakistan'daki Urumların sayısı hakkında kesin bir bilgiye sahip değiliz. Bu coğrafyalar dışında da Azak Denizi'nin Rusya'ya bağlı doğu taraflarında, Ermenistan, Kuban ve Kırım'da bir miktar Urum bulunmaktadır.³

Donesk'te bulunan Urumlar, 1780'li yıllara kadar Kırım'da meskundurlar. Bu tarihte II. Yekaterina tarafından Kırım'dan çıkarılarak Azak denizinin batısındaki köylere yerleştirilmişlerdir.⁴ Diğer Urumlar da 1828 yılına kadar Kuzeydoğu Anadolu'da yaşamaktadırlar. Bu tarihte yapılan Osmanlı-Rus savaşı neticesinde bu bölgede yaşayan diğer Hristiyanlarla birlikte Ruslar tarafından bu bölgeden göçürülmüşlerdir.

¹ Hülya Kasapoğlu Çengel, "Ukrayna'daki Urum Türkleri ve Folkloru", *Milli Folklor*, 2004, Yıl 16, S. 16, s. 59.

² Namık Kemal Zeybek, "28.08.2009 tarihinde Haber Türk kanalında tekrar yayınlanan "Sansürsüz" programı .

³ Erdoğan Altınkaynak, <http://www.turkmeclisi.org/?Sayfa=Temel-Bilgiler&Git=Bilgi-Goster&Baslik=urum-turkleri&Bil=636> (erişim tarihi 17.11.2009).

⁴ Erdoğan Altınkaynak, *Ortodoks Türkler Urumlar*, Ankara 2005, s.12.

Urumlar tarihlerini ancak göç yıllarına kadar götürebilmekte ve fazla bir bilgiye sahip bulunmamaktadırlar. Ruslar tarafından Rumeyleyle birlikte Greko-Tatar olarak adlandırılmaktadırlar. Fakat iki grup da farklı etnik yapıdadır ve bu tabir gerçekleri göz ardı eden ilim dışı bir tabirdir. Ukrayna'nın Mariupol kentine bağlı Velika Novasilka köyünde Urumlarla Rumeyleyle birlikte yaşamakta Rum asıllı Rumeyleyle Yunanca bilip Türkçe bilmemekte, Urumlar da Türkçe bilip Yunanca bilmemektedir. Köyü ikiye bölmüşlerdir. Urumlar arasında "Tat balası Urum belası - Rum çocuğu, Urum belasıdır" sözü de meşhurdur.⁵ Bundan da anlaşıldığı gibi Urumlar, ortak bir alanda yaşamalarına rağmen Yunan asıllı Rumeyleyle karışmamışlar ve dillerini muhafaza etmişlerdir. Dolayısıyla Urumlara Greko Tatar denmesi doğru değildir.

Urumların kökeni hakkında çok farklı görüşler bulunmaktadır. Bu görüşlerden biri de "Karadeniz'in kuzeyi sürekli olarak Türklerin meskun olduğu bir coğrafyadır. Bu bölgeye İskitler, Hunlar, Sabirler, Hazarlar, Kumanlar, Kıpçaklar, Peçenekler, Tatarlar birbiri peşi sıra yerleşmişler ve birbirleriyle karışmışlardır. Urumlar da Kırım'da yerleşen ve Hristiyanlığı kabul eden Türk asıllı bir gruptur." şeklindedir.

Bu çalışmada Urumların dillerindeki Oğuz Türkçesi özellikler dikkate alınarak kökenleri şu iki şekilde açıklanacaktır. Birincisi Bizans'ın Göktürklerin düşmanı olan Avarlara, Macaristan'da yerleşme izni vermesi ve Göktürlere bağlı olan Hazarlarla mücadeleye girmesi Göktürleri kızdırmıştır. Bu olaylar sonucunda Bizans'a ağır bir mektup yazılmış ve Bizans'ın elinde bulunan Kırım'daki Kerç kalesi Göktürlük tarafından zapt edilmiştir.⁶ Muhtemelen bu kaleyi korumak için de hem Doğu hem de Batı Göktürlüklerinden bir grup buraya yerleştirilmiştir. Batı Göktürlüklerini oluşturan etnik grup Türkişlerdir. Türkişler bugünkü Oğuz Türkçesini konuşan Türklerin atalarıdır.⁷

İkinci olarak da Anadolu Selçukluları Kırım'daki Sudak kalesini alarak Anadolu'ya bağlamıştı. İzzettin Keykavus da iktidar mücadelesinde yenilerek Kırım'a yerleşmiş ve iki oğlu Hristiyan olmuştu.⁸ Urumlar, Kırım'da o çağda bulunan Kıpçaklarla Anadolu'dan gelen Oğuzların karışmasından oluşmuştur. Bu görüşü destekleyecek delilleri de şöyle sıralayabiliriz. Anadolu Selçuklularının başkenti olan Konya'ya bağlı Bozkır ilçesinde Balıklava köyü, Hadim ilçesinde Gezleve köyü aynı adla Kırım'da da bulunmaktadır. Kırımlı olan Aşık

⁵ Hülya Kasapoğlu Çengel, *agm.*, s. 58.

⁶ Ahmet Bican Ercilasun, *Başlangıçtan Yirminci Yüzyıla Türk Dili Tarihi*, Ankara 2004, s.81.

⁷ Ahmet Bican Ercilasun, *age.*, s.127.

⁸ Erdoğan Altınkaynak, *age.*, s. 15.

Ömer’i, Hadim Gezleveliler kendi şairleri saymaktadır. Yine Bozkır ilçesindeki Macar köyü olduğu söylenen Akkise köyünün adı, Akkiselilerce ve o bölgede yaşayanlar tarafından açıklanırken ak ve kise kelimelerinin birleşmesinden oluştuğu şeklinde açıklanır. Akkise, geçmişte köyde bulunan “Ak Kilise”den adını almıştır. Urumlar da kiliseye kise demektedirler. Bu ses olayının çok farklı bölgelerde aynı şekilde gerçekleşmesi şaşırtıcı bir benzerliktir. Bu köy ismi ve bu kelimedeki ses olayı Urumları Anadolu’ya bağlayan önemli bir bulgudur.

Urumların kökeni hakkında iddia ettiğimiz her iki yaklaşım da Urumları, Oğuzlara dayandırmaktadır.

Türk Dili Sınıflandırmaları

11. yüzyılda Kaşgarlı Mahmut tarafından yapılan Türkçenin ilk tasnifinden sonra birçok tasnifi yapılmıştır. Kaşgarlı Mahmut eserinde her Türk boyunun oturduğu coğrafyayı bildirmiş⁹ dolayısıyla 19. yüzyılda yapılan tasnif denemelerindeki gibi Türk kavim adlarını sıralamıştır. Kaşgarlı, modern anlamda dil tasniflerinin dayandığı temel özellik olan ses değişmelerinin varlığından haberdardır ve belki de bunu sistemleştiren ilk kişidir. Kaşgarlı Mahmut Türkçedeki şive farklılıklarından bahsederken “Asıl lûgatte, asıl kelimede değişiklik az olur. Değişmeler, ancak birtakım harflerin yerine başka harfler gelmesi, yahut atılması yüzünden olur.”¹⁰demekte ve bu sözden sonra boyların kullandığı Türkçedeki ses denkliklerini sıralamaktadır. Ağız farklılıklarını gösteren ve günümüzde şive tasniflerinde kullanılan en geçerli sistem de budur.

Avrupa’da 1806 yılında Johann Christoph Adelung Türk dili sınıflandırma çalışmalarını başlatmıştır.¹¹ Adelung sonrasında pek çok araştırmacı bu yönde çalışmalar yapmıştır. Yapılan her yeni tasnif denemesi ile de mükemmele daha da yaklaşmıştır.

Reşit Rahmeti Arat 1953’te önceki tasnifleri değerlendirmiş ve o zamana kadar yapılan çalışmalarda tasniflerin farklı kriterler temel alınarak yapıldığını belirlemiştir. 1953’e kadar Türk dili sınıflandırmaları tarihi, coğrafi ve ses denklikleri esaslarından biri veya birkaçı esas alınarak yapılmaktaydı. Bu tarihte Reşit Rahmeti Arat yeni bir Türk dili sınıflandırması yapmıştır. Bu sınıflandırma Samoyloviç’in sınıflandırmasına benzer bir sınıflandırmadır. Her iki sınıflandırma da ses denkliklerini esas alan bir sınıflandırmadır.

⁹ Besim Atalay, *Divanü Lûgat-it Türk Tercümesi I*, Türk Dil Kurumu Yayınları, 3. baskı, Ankara 1992, sayfa 28.

¹⁰ Besim Atalay, *age.* s.30-31.

¹¹ Reşit Rahmeti Arat, “Türk Şivelerinin Tasnifi” *Makaleler Cilt I*, Ankara 1987, s. 63.

Reşit Rahmeti Arat, Türkçenin lehçe ve şiveleri arasında bazı özellikler belirlemiş ve bu özelliklere göre Türkçeyi şu şekilde sınıflandırmıştır:¹²

- A. Türkçe Lehçe Grupları
 - I. r-Grubu (r~z, l~ş, s~y-)
 - II. t-Grubu (t~d, s~y-)
- B. Türk Şive Grupları
 - I. d-Grubu (adag, tag, taglıg, kalgan)
 - II. z-Grubu (azak, tag, taglıg, kalgan)
 - III. tav-Grubu (ayak, tav, tavlı, kalgan)
 - IV. taglı-Grubu (ayak, tag, taglı, kalgan)
 - V. taglık-Grubu (ayak, tag, taglık, kalgan)
 - VI. daglı-Grubu (ayak, dag, daglı, kalan)

Yapılan bu çalışmada hangi boyun hangi grupta olduğu açık bir şekilde belirtilmemiştir. Bu çalışmanın ardından 1959'da Benzing, 1959'da Menges, 1965'te Poppe, ve 1971'de (1968 yılında Halaççayı keşfeden) Doerfer¹³ Türkçenin detaylı bir sınıflandırmasını yapmıştır.

Doerfer'in yaptığı bu sınıflandırma denemesi yapılan her yeni çalışmanın bazı eksikleri tamamlama yolunda bir adım teşkil ettiğini göstermesi bakımından önemlidir. Doerfer, o güne kadar Türkçe sınıflandırmalarında gösterilmeyen Halaç Türkçesini de tasnif denemesinde göstermiştir. Doerfer'den sonra yapılan en kapsamlı çalışma da Talat Tekin'e aittir¹⁴. Talat Tekin'e ait sınıflandırma denemesi şu şekildedir:

Türk Dil ve Dialektlerinin Alt Grup ve Alt Bölümlerle Tasnifi

- I. r/l grubu: Çuvaşça (yazı dili)
- II. hadaq grubu: Halaçça
- III. atah grubu: Yakutça (yazı dili)
- IV. adak grubu: :Tuvaca (Karagas diyalekti ile beraber; yazı dili)

¹² Reşit Rahmeti Arat, *agm.*, s.146.

¹³ Talat Tekin, "A New Classification Of The Turkic Languages", *Makaleler III Çağdaş Türk Dilleri*, Ankara 2005, s. 407-411.

¹⁴ Talat Tekin, "Türk Dil ve Dialektlerinin Yeni Bir Tasnifi", *Makaleler III Çağdaş Türk Dilleri*, Ankara 2005, s. 361-386.

- V. azak grubu:
1. çazıl alt grubu: Hakasça (yazı dili)
 2. çazıl alt grubu: Orta Çulım, Mrass, Taştıp, Matur ve Yukarı Tom diyalektleri
 3. yasil alt grubu: Sarı Uygurca
- VI. tağlık grubu: Kuzey Altay Diyalektleri, Aşağı Çulım, Kondom, Aşağı Tom
- VII. tûlu grubu: Altayca (Güney diyalektleri; yazı dili)
- VIII. tûlu grubu: Kırgızca (yazı dili)
- IX. tağlık grubu:
1. âğiz alt grubu: Özbekçe (yazı dili)
 2. eğiz alt grubu: Yeni Uygurca (yazı dili)
- X. tawlı grubu:
1. kuş alt grubu:
 - a. süz alt bölümü: Tatarca (yazı dili)
 - b. hüz alt bölümü: Başkurtça (yazı dili)
 2. kos alt grubu:
 - a. jl alt bölümü: Kazakça (yazı dili)
 - b. cıl alt bölümü: Karakalpakça (yazı dili)
 - c. yıl alt bölümü:
 - i. üş alt bölümü: Nogayca (yazı dili)
 - ii. its alt bölümü: Karayimcenin Haliç diyalekti
 3. koş alt grubu:
 - a. per- bölümü: Baraba Tatarcası
 - b. ber- bölümü:
 1. col alt bölümü: Karaçay- Balkar (yazı dili), Kırım Tatarcası (Kuzey diyalekti)
 2. yol alt bölümü:
 - a. kel- bölümü:
 1. tokuz alt bölümü: Özbekçenin Harezmi-Kıpçak diyalektleri
 2. toguz alt bölümü: Karayimce (Trakay diyalekti)
 3. dokuz alt bölümü: Kırım Tatarcası (Güney diyalekti, yazı dili)
 - b. gel bölümü: Kumukça (yazı dili)
- XI. tağlı grubu: Salar diyalekti
- XII. dağlı grubu:
1. kâl- alt grubu: Özbekçenin Harezmi-Oğuz diyalektleri

- 2.gâl- alt grubu: Türkmençe (yazı dili)
3.gal- alt grubu: Azeri Türkçesi veya Azerbaycani (yazı dili)
4.kal- alt grubu:
a.ev bölümü: Türkçe veya Türkiye Türkçesi (yazı dili)
b.yev bölümü: Gagauzca (yazı dili)

Bu tasnifte görüldüğü gibi Talat Tekin Türk şivelerini alt grup, alt bölüm ve alt bölümcükleri ile detaylı bir şekilde ses değişimleri ve ses denklilikleri esasına göre göstermiştir. Ancak bu sınıflandırmada Urum Türkçesine yer verilmemiştir. Türk dili araştırmacıları da hiçbir tasnifte yeri belirlenmemiş olan Urum Türkçesini alakasız Türk dili grupları arasında göstererek hatalara düşmektedirler. Bu araştırmalardan birinde Urum Türkçesi, Bulgar Grubu Türkçeler arasında Çuvaşça ile beraber zikredilmiş¹⁵ ve Türkçenin konuşulduğu bölgeleri gösteren haritada¹⁶ Çuvaşça ile aynı grupta verilmiştir. Bu tip yanlışlıkların yapılmaması için Urum Türkçesinin Türkçe sınıflandırması içinde bulunduğu yerin tespitinin yapılmasının önemi görülmektedir.

Bir Urum Şiiri ve Bu Şiirde Tespit Edilen Ses Özellikleri

Çalışmamızın daha somut bir şekilde ortaya konması için çağdaş Urum şairlerinden Kirikiya Havana'nın şiirlerinden birinin asli şeklini ve Türkiye Türkçesine aktarımını verdik.

BABALAR BELE ETMEY!¹⁷

İmtettim - deleceksin,	Ümit ettim geleceksin
A çıhtı - aldandım.	Ve çıktı aldandım
Ne aber tetreceksin,	Ne haber getireceksin
Ne bir tyat yelladım.	Ne bir kağıt "mektup" yolladım

¹⁵ Mehman Musaoğlu, "Çağdaş Türk Yazı Dilleri ve Haritası", TÜRKSOY Türk Dünyası Kültür ve Sanat Dergisi, S. 25, Ekim 2007, sayfa 27.

¹⁶ Mehman Musaoğlu, *agm.*, sayfa 24-25.

¹⁷ Kirikiya Havana, "Babalar Bele Etmey", *Pirneşu Asturu Sabati Yıldız-Rankova Zirka* (Poeziya Ta Proza- Almanah V), Donetsk "Donbas" 2002, s.60.

Sana timse derekmey-	Sana kimse gerekmez-
Ne tayfan, ne ballar.	Ne tayfan, ne çocuklar.
Birtezme bele etmey	Erkenden “gençken” böyle yapmaz
Ahıllı babalar!	Akıllı babalar!

Hart olgan sora, betim	Yaşlandıktan sonra yüzüm
Ahılın uyanır...	Aklın uyanır...
Ovahte iç imtetme -	O zaman hiç umut etme-
Ballar seni tanır...	Çocuklar seni tanır...

Sadece yukarıdaki şiirden çıkarılabilecek Urum Türkçesi ses özelliklerini şöyle sıralayabiliriz:

1. Türkiye Türkçesindeki ön damak g’leri, Urum Türkçesinde d’dir: kel->gel-> del-; kerek->gerek->derek-
2. Türkiye Türkçesinde alıntı kelimelerdeki ön seste bulunan h sesi Urum Türkçesinde düşer: haber>aber, hiç>iç
3. Türkiye Türkçesindeki arka damak k’leri h’ye döner: çık->çih, akıl>ahıl, kart>hart, vakte>vahte,
4. Eski Türkçedeki uzun o ünlüsü e’ye döner: yol->yel¹⁸
5. Türkiye Türkçesindeki -Türkçe veya alıntı kelimelerdeki- ön damak k’leri t’ye döner: kim>tim, kağıt>tyat
6. Diğer Türkçelerde bol- olan fiil, Batı Türkçesinde -Türkmence hariç- “ol-” şeklindedir. Urum Türkçesinde bu fiil “ol-” şeklindedir.
7. Kelimelerde ünlü düşmesi yoğun bir şekilde görülür: umut et tim>imtettim, getir->tetr, kağıt>tyat, balalar>ballar
8. Türkiye Türkçesinde görülen vurgusuz orta hece ünlüsünün düşmesi, Urum Türkçesinde görülmez: aklın>ahılın

Bu ses özellikleri dışında dikkate değer bazı dil özelliklerinden bahsetmekte fayda vardır. Bu özelliklerden bazıları şunlardır:

¹⁸ Bu özellik Kumuk Türkçesinde Eski Türkçedeki uzun o ünlüsünün u’ya dönmesi şeklindedir: yol>yul.

Türkiye Türkçesinde gelecek zaman eki olarak kullanılan -AcAk eki Urum Türkçesinde de kullanılmaktadır: geleceksin>deleceksin.

Türkmence dışında Oğuz grubu Türkçelerde “v” ile başlayan “var-, ver-, var” kelimeleri Urum Türkçesinde hem “var-, ver-, var” hem de “bar-, ber-, bar” kullanılmaktadır. Bu iki kullanımdan “v”li şekiller daha yaygındır:

Bir vahitte harı hoca otruy(y)ar. “Bir vakitte karı koca otururlar.”¹⁹

Bin baş hoyuna varmış. “Bin baş koyuna varmış.”²⁰

Varıysın Aşih Garibe. “Aşık Garip’e varırsın.”²¹

Selam verişinden, ayah hoyuşundan tanurım garibimi “Selam verişinden, ayak koyuşundan tanurım garibimi.”²²

Vay Alaçığım, ber alay, er bir şey de güzel olsun “ Ey Allah’ım, ver öyle, her bir şey de güzel olsun.”²³

Avuzu bar tili yoh “Ağzı var, dili yok.”²⁴

Suga barıp susuz kaytıy. “Suya varıp susuz döner.”²⁵

Türkmence dışında Oğuz grubu Türkçelerde “ol-” şeklinde olan fiil, Urum Türkçesinde de “ol-” şeklindedir.

Saba ola hayır ola “sabah ola hayır ola”²⁶

Urum Türkçesinin Türk Dili Sınıflandırmalarındaki Yeri

Bu güne kadar yapılan tasnif çalışmalarında araştırmacılar belli ses denkliklerini gösterebilmek için bazı anahtar kelimelerden yararlanmışlardır. Bu kelimelerden biri “ayak” kelimesidir. Bu kelime Eski Türkçede “adak” şeklindedir. “Adak” kelimesindeki “d” sesinin d,t,z,y oluşuna göre Türk şivelerindeki ilk ayırım belirlenir. Adak kelimesi Urumcada “ayah”²⁷ şeklindedir. Urum Türkçesi bu özelliğiyle Talat Tekin’in tasnifindeki I, II, III, IV ve V. gruplarda olamayacağı belirlenmiş olur.

¹⁹ Oleksandr Garkavets, *Urumi Nadazovya (istoriya, mova, kazki,pisni, zakadki, prisliovya, pisemni pamyatki)*, Alma Ata 1999, s. 509.

²⁰ Oleksandr Garkavets, *Urumskiy Slovník*, Alma Ata 2000, s. 81.

²¹ Oleksandr Garkavets, *age.*, s. 81.

²² Oleksandr Garkavets, *age.*, s. 82.

²³ Oleksandr Garkavets, *age.*, s. 60.

²⁴ Oleksandr Garkavets, *age.*, s. 51.

²⁵ Oleksandr Garkavets, *age.*, s. 51.

²⁶ Oleksandr Garkavets, *age.*, s. 207.

²⁷ Oleksandr Garkavets, *age.*, s.19.

İkinci anahtar kelime eski Türkçedeki “taglıg” kelimesidir. Bu kelime Türkiye Türkçesinde “dağlı” şeklindedir. Bu kelimedeki ölçü alınan ses olayları:

1. Kelime başındaki t>d değişmesi
2. Tag kelimesi sonundaki “g” sesinin korunması ya da düşmesi veya g>ğ, g>w değişmesi
3. -lıg ekinin son sesi olan “g” düşmesi ya da korunması’dır.

Eski Türkçedeki “taglıg” kelimesi Urum Türkçesinde “dağlı”²⁸ şeklindedir. Bu kelime VI. grupta taglık, VII. grupta tûlu, VIII. grupta tólû, IX. grupta taglık, X. grupta tawlı, XI. Grupta tağlı, XII. grupta dağlı şeklindedir. Buna göre Urum Türkçesinin XII. Grup içinde yer alması gerekir. Bu grup, içinde Türkiye Türkçesinin de bulunduğu Güneybatı ya da Oğuz grubudur.

XII. gruptaki belirleyici kelime “kal-” fiilidir. “kal-” fiilinin durumuna göre bu grup, kâl- alt grubu, gâl- alt grubu, gal- alt grubu, kal- alt grubu şeklinde dörde ayrılmıştır. Ancak bu tasnifte Urum Türkçesi dahil edilmemiştir. Urum Türkçesinde “kal-” fiili “hal-”²⁹ şeklindedir. Onun için Talat Tekin’in yaptığı tasnife Urum Türkçesi eklenerek XII. dağlı grubu şu şekilde düzenlenmelidir.

XII. dağlı grubu:

- 1.kâl- alt grubu: Özbekçenin Harezmi-Oğuz diyalektleri
- 2.gâl- alt grubu: Türkmence (yazı dili)
- 3.gal- alt grubu: Azeri Türkçesi veya Azerbaycani (yazı dili)
- 4.hal- alt grubu: Urum Türkçesi
- 5.kal- alt grubu:
 - a.ev bölümü: Türkçe veya Türkiye Türkçesi (yazı dili)
 - b.yev bölümü: Gagauzca (yazı dili)

Sonuç:

Urum Türkçesinin dil özellikleri, Urum Türklerinin Oğuz grubu içinde olduğunu göstermektedir. Urum Türkleri, Hamdullah Suphi Tanrıöver’in Romanya büyükelçiliği sırasında yakından ilgilenip Türkiye Türklüğüne tanıttığı Gagavuzlar kadar tanınmamaktadır.

²⁸ Oleksandr Garkavets, *age.*, s.91.

²⁹ Oleksandr Garkavets, *age.*, s. 341.

Urumlar bugüne kadar Tatar olarak düşünölmüş ve Kıpçak sayılmışlardır. Ruslar da Urumlara, Greko-Tatar adını vermişler ve Türkleşmiş Grek saymışlardır. Onun için Yunanlılar Urum Türkleri üzerinde yoğun bir şekilde çalışmaktadır. Dil çalışmaları, Türkoloji'nin diğer alanlarıyla paralel bir şekilde yürütölmelidir. Ancak o zaman Urumların dil, tarih ve etnik yapıları doğru bir şekilde belirlenebilir. ©